

SKOLĒNI UN NAUDA

Latvijas Universitāte
Pedagoģijas, psiholoģijas un
mākslas fakultāte

IZGLĪTĪBAS PĒTNIECĪBAS
I N S T I T Ū T S

***SKOLĒNU FINANŠU
KOMPETENCE OECD
STARPTAUTISKAJĀ SKOLĒNU
NOVĒRTĒŠANAS
PROGRAMMĀ 2012
Informācija: ipi.lu.lv***

2014.g. 9.jūlijā

SKOLĒNU FINANŠU KOMPETENCE OECD STARPTAUTISKAJĀ SKOLĒNU NOVĒRTĒŠANAS PROGRAMMĀ 2012

Latvijas Universitāte
Pedagoģijas, psiholoģijas un
mākslas fakultāte

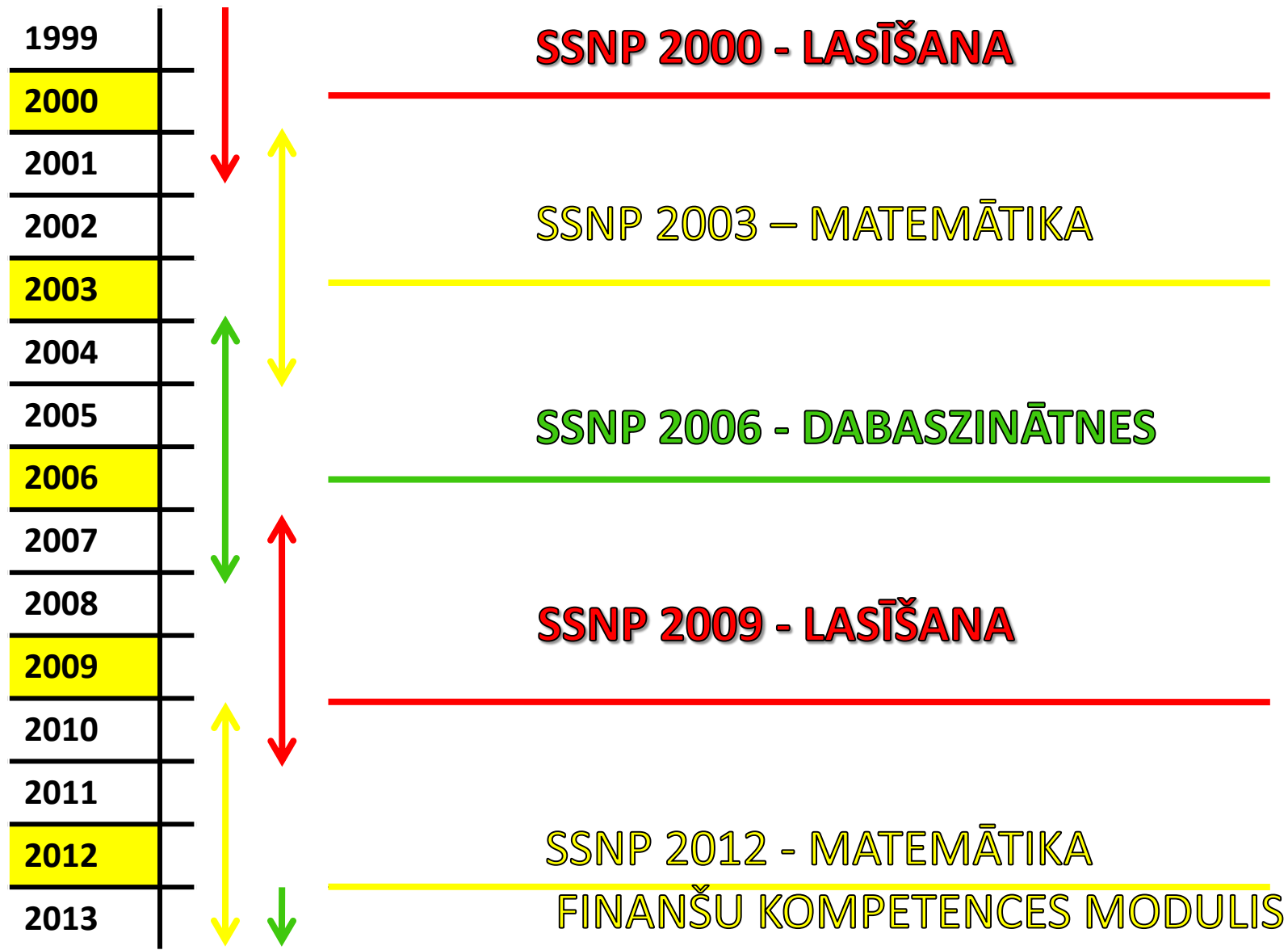

IZGLĪTĪBAS PĒTNIECĪBAS
I N S T I T Ū T S

*OECD SSNP (PISA) vadītājs Latvijā,
Latvijas Universitātes Mācību prorektors,
prof. Andris Kangro*

*Skolēni un nauda
2014.g. 9.jūlijā*

OECD STARPTAUTISKĀS SKOLĒNU NOVĒRTĒŠANAS PROGRAMMAS- SSNP (Programme for International Student Assessment-PISA) CIKLI

OECD STARPTAUTISKO SKOLĒNU NOVĒRTĒŠANAS PROGRAMMU RAKSTURO

- ▶ orientācija uz izglītības politikas noteikšanas un pilnveides vajadzībām;
- ▶ jēdziena *kompetence* teorētiska pilnveidošana un izmantošana praksē;
- ▶ mūžizglītības nozīme – skolēniem jāizvērtē arī sava mācīšanās motivācija, mācīšanās stratēģijas, attieksmes;
- ▶ regularitāte;
- ▶ izmantošana ES izglītības stratēģijā;
- ▶ ģeogrāfiskais plašums – 65 (18 – finanšu modulī 2012) dalībvalstis, kas sastāda vienu trešdaļu no pasaules iedzīvotāju skaita un gandrīz deviņas desmitdaļas pasaules nacionālā kopprodukta.

FINANŠU KOMPETENCES DEFINĪCIJA

OECD SSNP PĒTĪJUMĀ

zināšanas un izpratne par finanšu jēdzieniem un prasme, motivācija un pārlicība šīs zināšanas un izpratni pielietot, lai pieņemtu efektīvus lēmumus dažādās ar finansēm saistītās situācijās, lai uzlabotu indivīda un sabiedrības finansiālo labklājību un lai varētu piedalīties ekonomiskajā dzīvē

GALVENĀS IEZĪMES SSNP 2012 FINANŠU KOMPETENCES NOVĒRTĒŠANĀ

DALĪBVALSTIS (13+5):

OECD valstis:

- ASV
- Austrālija
- Beļģija (flāmu)
- Čehija
- Francija
- Igaunija
- Itālija
- Izraēla
- Jaunzēlande
- Polija
- Slovākija
- Slovēnija
- Spānija

Partnervalstis:

- Horvātija
- Kolumbija
- Krievija
- Latvija
- Šanhaja (Ķīna)

DALĪBNIEMI

- ▶ **Pasaulē:** 18 dalībvalstīs apmēram 9 miljoni piecpadsmitgadīgi skolēni – 29 000 dalībnieki;
- ▶ **Latvijā:** 970 dalībnieki no 215 skolām

Klase	Skolēnu skaits
7. klase	1%
8. klase	12%
9. klase	84%
10. klase	3%

METODIKA

- **četras atšķirīgas testa brošūras:**
 - **katrā brošūrā iekļauti 4 uzdevumu klasteri - divi finanšu uzdevumu klasteri - kopā 40 uzdevumi, un viens matemātikas un viens lasīšanas uzdevumu klasteris;**
 - **īsa aptauja par skolēnu pieredzi „naudas lietās”;**
 - **pildīšanas laiks divas stundas (120 minūtes);**
- **skolēnu aptauja, kas ietver jautājumus par sevi, viņu mājām, skolu, mācīšanās paradumiem, ieskaitot attieksmes;**
- **aptauja skolu direktoriem.**

FINANŠU KOMPETENCES NOVĒRTĒŠANAS ELEMENTI

- **SATURS** – zināšanas un izpratne, kas nepieciešamas, lai atbildētu uz jautājumu:
 - nauda un darījumi (transakcijas);
 - finanšu plānošana un pārvalde;
 - riski un ieguvumi;
 - finanšu vide.
- **PROCESS** – finanšu jautājuma atrisināšanai nepieciešamās prasmes - spēja atpazīt un piemērot finanšu jomas jēdzienus, saprast, analizēt, spriest par, izvērtēt un ieteikt risinājumus.
- **KONTEKSTS** – jautājumos iekļautās situācijas, ar kurām skolēni, iespējams, varētu reāli saskarties:
 - izglītība un darbs;
 - mājas un ģimene;
 - privātās situācijas;
 - sabiedrības dzīves situācijas.

FINANŠU UZDEVUMU SADALĪJUMS

	Uzdevumu skaits kopā	Vairākatbilžu izvēļu uzdevumi	Kompleksi vairākatbilžu izvēļu uzdevumi	Brīvo atbilžu uzdevumi	Īso brīvo atbilžu uzdevumi
<i>Finanšu uzdevumu sadalījums pēc satura</i>					
Nauda un darījumi (transakcijas)	11	6	0	2	3
Finanšu plānošana un pārvalde	13	2	5	6	0
Riski un ieguvumi	9	2	2	3	2
Finanšu vide	7	0	4	2	1
Kopā	40	10	11	13	6
<i>Finanšu uzdevumu sadalījums pēc prasmēm</i>					
Analizēt informāciju finanšu kontekstā	10	2	6	1	1
Pielietot zināšanas un izpratni par finansēm	9	5	0	1	3
Izvērtēt ar finansēm saistītu problēmu	13	0	3	10	0
Identificēt finanšu informāciju	8	3	2	1	2
Kopā	40	10	11	13	6
<i>Finanšu uzdevumu sadalījums pēc konteksta</i>					
Izglītība un darbs	6	0	2	4	0
Mājas un ģimene	14	4	4	2	4
Privātās situācijas	16	6	4	4	2
Sabiedrības dzīves situācijas	4	0	1	3	0
Kopā	40	10	11	13	6

TIRGŪ

2,75 zedi par kg

22 zedi par 10 kg kasti

2. UZDEVUMS:

Pamato, kāpēc apgalvojums ir pareizs!

Pirkt kasti ar tomātiem ir izdevīgāk nekā atsevišķi sveramus tomātus.

Naudas un darījumu satura jomas uzdevums, kur skolēniem jāprot analizēt finanšu konteksta informācija, jāprot atpazīt vērtību salīdzinot cenu par vienību, uzdevuma konteksts – māja un ģimene. Par pareizu atbildi tiek atzīts precīzs formulējums vai netiešs atzinums, ka viena kilograma cena tomātiem kastē ir zemāka par viena kilograma cenu sveramajiem tomātiem.

Uzdevums pamatpētījumā netika iekļauts

TIRGŪ

1. UZDEVUMS:

iegādāties kasti ar tomātiem dažiem cilvēkiem varētu būt slikts finansiāls lēmums. Paskaidro kāpēc!

Naudas un darījumu satura jomas uzdevums, kur skolēniem jāprot izvērtēt finanšu jautājumus, jāsaprot, ka iegādāties preces vairumā var būt izšķērdība, uzdevuma konteksts – māja un ģimene. Par pareizu atbildi tiek uzskatīts apgalvojums, kas norāda uz izšķērdību - lielāks tomātu daudzums nav nepieciešams VAI norāda uz iespēju, ka daži cilvēki nevar atļauties iegādāties preces lielos apjomos.

Uzdevums pamatpētījumā netika iekļauts

JAUNS PIEDĀVĀJUMS

Annas kundzei ir 8000 zedu liels kredīts finanšu firmā PirmaisZeds. Ikgadējā procentu likme kredītam ir 15%. Katru mēnesi viņa maksā 150 zedus kredīta segšanai.

Pēc viena gada Annas kundzei joprojām parāds ir 7400 zedi.

Cita finanšu kompānija LabaisZeds piedāvā viņai aizdevumu 10 000 zedu apjomā ar gada procentu likmi 13%. Katru mēnesi viņai būtu jāatmaksā 150 zedi.

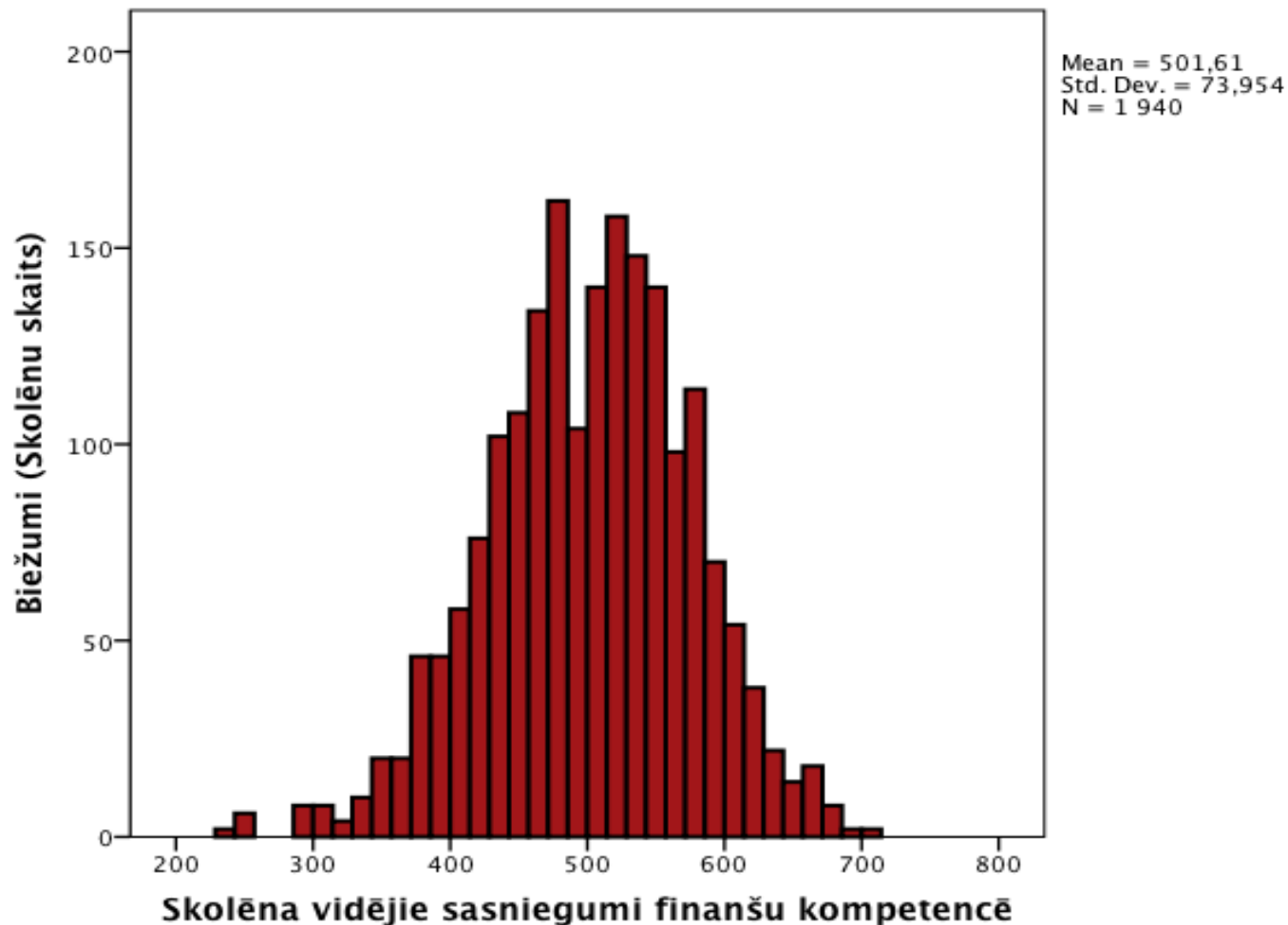
3. UZDEVUMS:

Kāds ir viens iespējamais NEGATĪVAIS iznākums, ja Annas kundze piekritīs LabaisZeds aizdevumam?

Finanšu plānošanas un pārvaldes satura jomas uzdevums, kur skolēniem jāprot izvērtēt finanšu jautājumus, atpazīt liela kredīta negatīvās sekas, uzdevuma konteksts – privātās situācijas. Par pareizu atbildi tiek uzskatīts apgalvojums, kas norāda, ka būs lielāks parāds VAI, ka procentos kopsummā būs jāmaksā vairāk, VAI, ka parāda nomaksa prasīs ilgāku laiku, VAI norāda uz iespēju, ka būs jāmaksā līguma anulēšanas maksa firmai PirmaisZeds.

Uzdevums pamatpētījumā netika iekļauts

LATVIJAS SKOLĒNU SADALĪJUMA DIAGRAMMA ATBILSTOŠI SASNIEGUMIEM FINANŠU KOMPETENCĒ

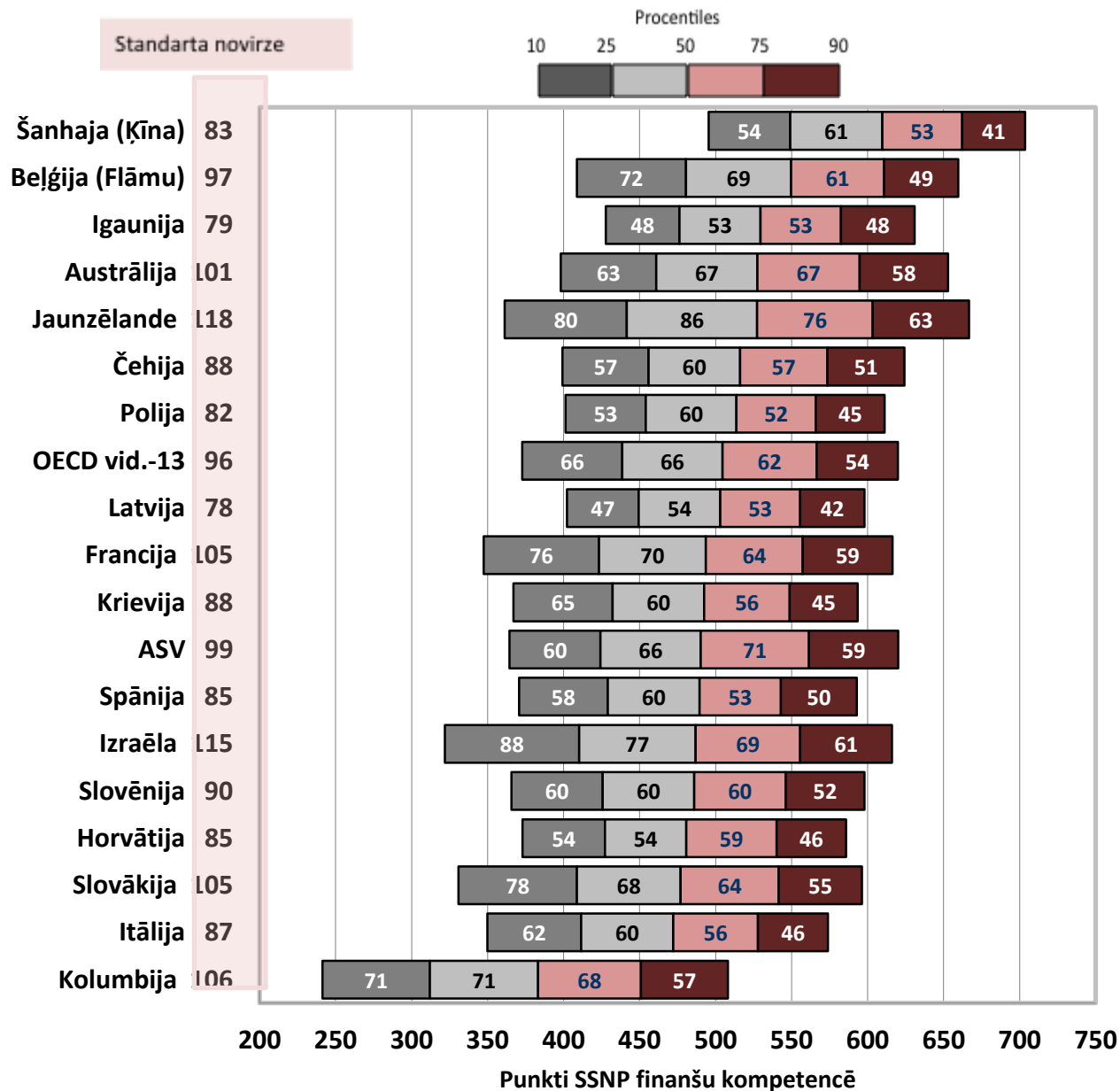
SKOLĒNU SASNIEGUMI FINANŠU KOMPETENCĒ (OECD vid. – 500 punkti)

<i>P-ti</i>	<i>Rangs</i>	<i>Valsts</i>	<i>Valstis , kuru vidējie sasniegumi statistiski nozīmīgi neatšķiras no šīs valsts vidējiem sasniegumiem</i>
603	1.	ŠANHAJA (ĶĪNA)	
541	2.	BELĢIJA (FLĀMU)	
529	3.-4.	IGAUNIJA	AUSTRĀLIJA, JAUNZĒLANDE
526	3.-5.	AUSTRĀLIJA	IGAUNIJA, JAUNZĒLANDE
520	4.-6.	JAUNZĒLANDE	IGAUNIJA, AUSTRĀLIJA, ČEHIJA, POLIJA
513	5.-7.	ČEHIJA	JAUNZĒLANDE, POLIJA
510	6.-7.	POLIJA	JAUNZĒLANDE, ČEHIJA, LATVIJA
501	8.-9.	LATVIJA	POLIJA, ASV
492	8.-12.	ASV	LATVIJA, KRIEVIJA, FRANCIJA, SLOVĒNIJA, SPĀNIJA, HORVĀTIJA, IZRAĒLA
486	9.-14.	KRIEVIJA	ASV, FRANCIJA, SLOVĒNIJA, SPĀNIJA, HORVĀTIJA, IZRAĒLA
486	9.-14.	FRANCIJA	ASV, KRIEVIJA, SLOVĒNIJA, SPĀNIJA, HORVĀTIJA, IZRAĒLA
485	9.-14.	SLOVĒNIJA	ASV, KRIEVIJA, FRANCIJA, SPĀNIJA, HORVĀTIJA, IZRAĒLA
484	10.-15.	SPĀNIJA	ASV, KRIEVIJA, FRANCIJA, SLOVĒNIJA, HORVĀTIJA, IZRAĒLA
480	11.-16.	HORVĀTIJA	ASV, KRIEVIJA, FRANCIJA, SLOVĒNIJA, SPĀNIJA, IZRAĒLA, SLOVĀKIJA
476	11.-17.	IZRAĒLA	ASV, KRIEVIJA, FRANCIJA, SLOVĒNIJA, SPĀNIJA, HORVĀTIJA, SLOVĀKIJA, ITĀLIJA
470	15.-17.	SLOVĀKIJA	HORVĀTIJA, IZRAĒLA, ITĀLIJA
466	16.-17	ITĀLIJA	IZRAĒLA, SLOVĀKIJA
379	18.	KOLUMBIJA	

FINANŠU KOMPETENCES LĪMENI

LĪMENIS	Zemākā punktu robeža	Skolēnu skaits (%), kas spēj paveikt esošā līmeņa un augstāka uzdevumus		KO SKOLĒNS VAR PAVEIKT
		OECD	LATVIJĀ	
5	624,63	9,7	4,6	Izprot sarežģītus finanšu jēdzienus, spēj veikt komplicētus un precīzus aprēķinus, lai risinātu savam vecumam neikdienišķas finanšu problēmas
4	549,86	31,6	27,4	Izprot neikdienišķus finanšu jēdzienus, kas atbilst vairāk pieaugušo dzīvei, prot pieņemt finansiālus lēmumus, pamatojoties uz ilgtermiņa sekām
3	475,10	61,8	63,6	Apzinās lēmumu sekas, spēj izstrādāt finanšu plānus problēmu risināšanai, spēj pielietot sarežģītus aprēķinus
2	400,33	84,7	90,3	Izmantojot doto informāciju, spēj pieņemt sev piemērotus lēmumus, atpazīst vienkāršus budžetus, lēmumu pieņemšanā prot veikt vienkāršus aprēķinus
1	325,57	95,2	98,3	Spēj atpazīt atšķirības starp vajadzībām un vēlmēm, pieņemt lēmumus par ikdienišķiem tēriņiem

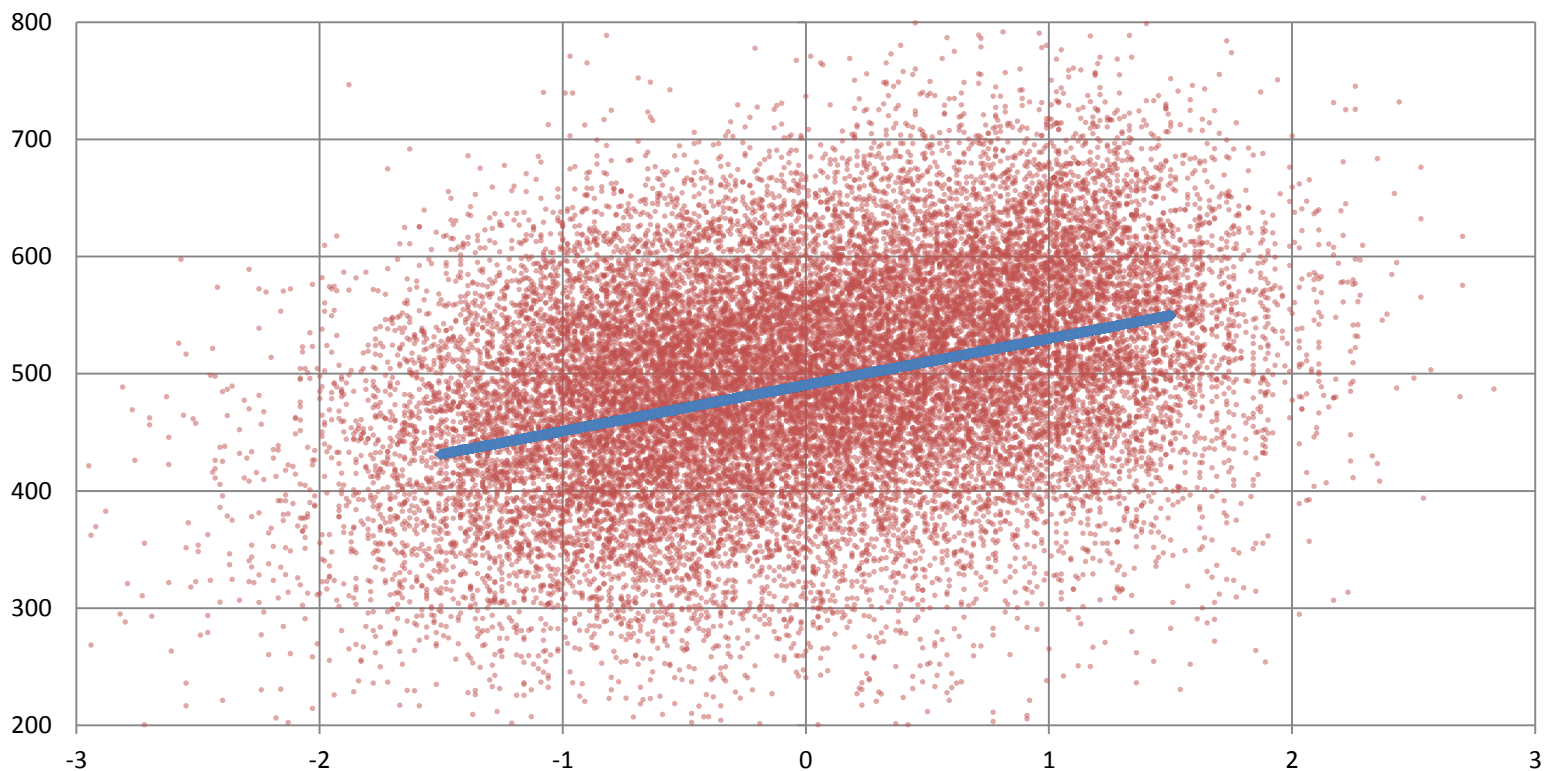
FINANŠU SASNIEGUMU IZKLIEDS (PROCENTILĒS)

SKOLĒNA ĢIMENES SOCIĀLI EKONOMISKAIS STATUSS (SES):

- ▶ skolēna vecāku nodarbinātība,
- ▶ skolēna vecāku izglītība,
- ▶ mājās esošie sadzīves priekšmeti un iespējas
(rakstāmgalds mācībām, pašam sava istaba, mierīga vieta mācībām, dators, kuru var lietot mācībām, mācībām paredzētas datorprogrammas, interneta pieslēgums, klasiskā literatūra (piem. Rainis), dzejas krājumi, mākslas darbi (piem. gleznas), skolas darbiem noderīgas grāmatas, tehniskās rokasgrāmatas, vārdnīca, trauku mazgājamā mašīna, DVD atskaņotājs, MP3 atskaņotājs, velosipēds, digitālais fotoaparāts u.c.)

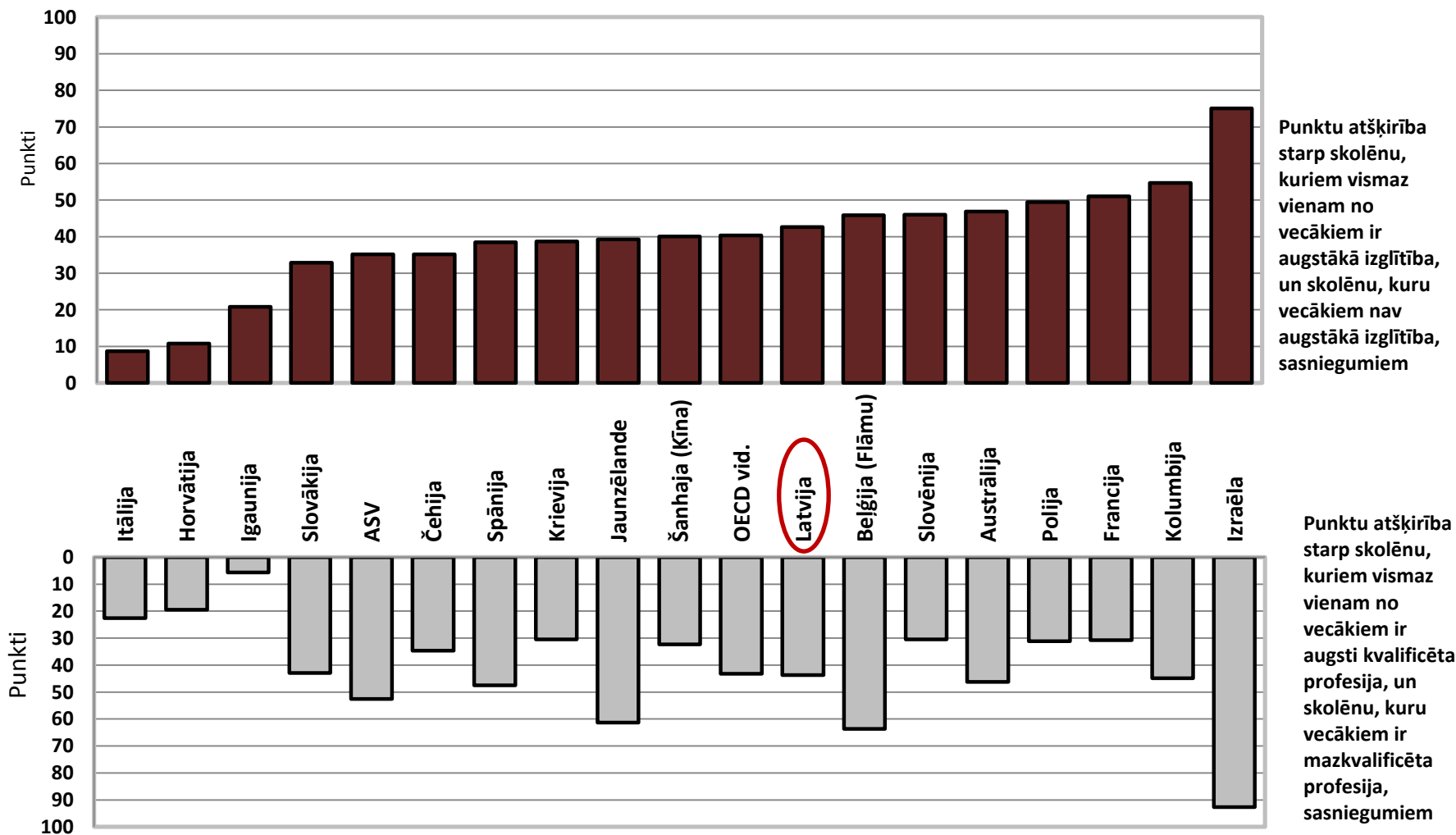
SKOLĒNA ĢIMENES SES UN FINANŠU KOMPETENCE OECD VALSTĪS

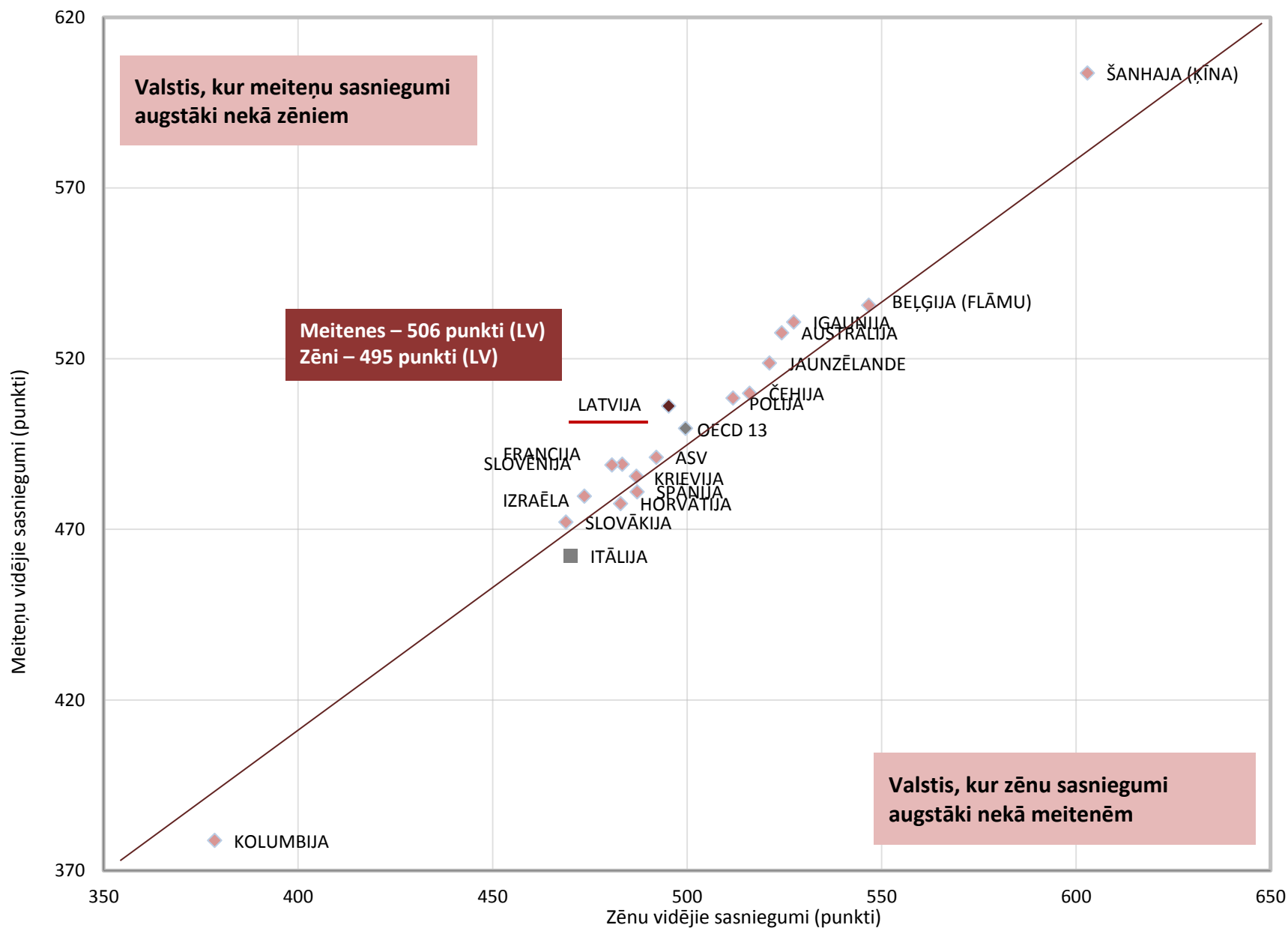
SKOLĒNA ĢIMENES SES SAISTĪBA AR FINANŠU SASNIEGUMIEM

Valstis/Izglītības sistēmas	Vidējie sasniegumi finanšu kompetencē	Saistības stiprums starp sasniegumiem finansēs un sociālekonomisko statusu	Finanšu sasniegumu atšķirības dažāda SES līmeņa grupās
	Vidējie sasniegumi (punkti)	SES noteikta finanšu sasniegumu izklīdes daļa (%)	Skolēnu vidējo sasniegumu izmaiņas, SES indeksam mainoties par vienu vienību
OECD vid.	500	13,6	41
Šanhaja (Ķīna)	603	12,5	29
Beļģija (Flāmu)	541	11,3	37
Igaunija	529	6,7	24
Austrālija	526	11,3	42
Jaunzēlande	520	19,0	64
Čehija	513	13,3	45
Polija	510	12,2	31
Latvija	501	13,2	32
ASV	492	16,6	41
Krievija	486	9,6	36
Francija	486	15,5	50
Slovēnija	485	16,3	41
Spānija	484	14,6	32
Horvātija	480	10,4	33
Izraēla	476	14,4	50
Slovākija	470	18,2	48
Itālija	466	7,5	25
Kolumbija	379	13,0	33

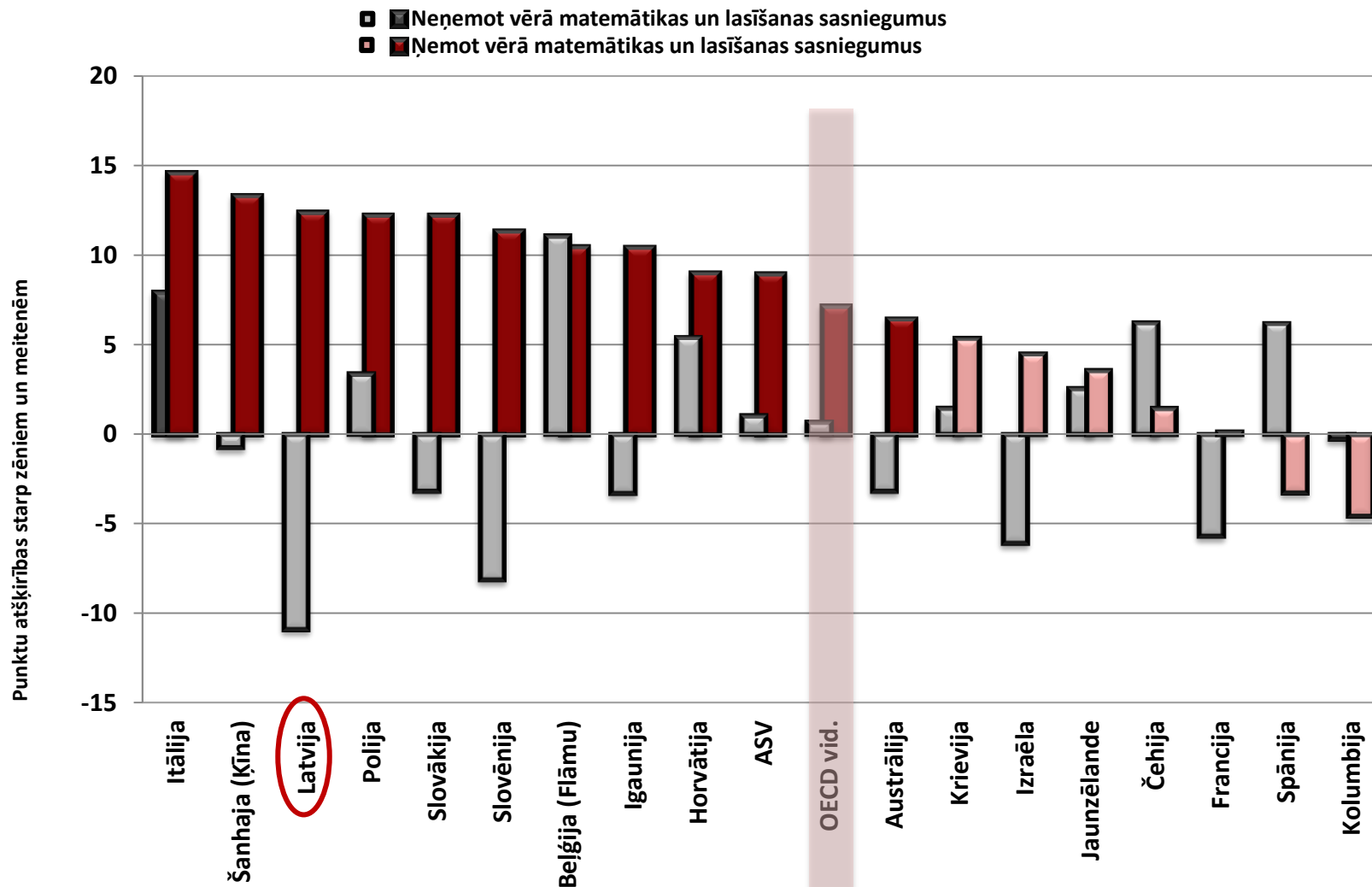
SKOLĒNU FINANŠU KOMPETENCE UN VECĀKU IZGLĪTĪBA UN NODARBOŠANĀS

MEITEŅU UN ZĒNU VIDĒJIE SASNIEGUMI FINANŠU KOMPETENCĒ

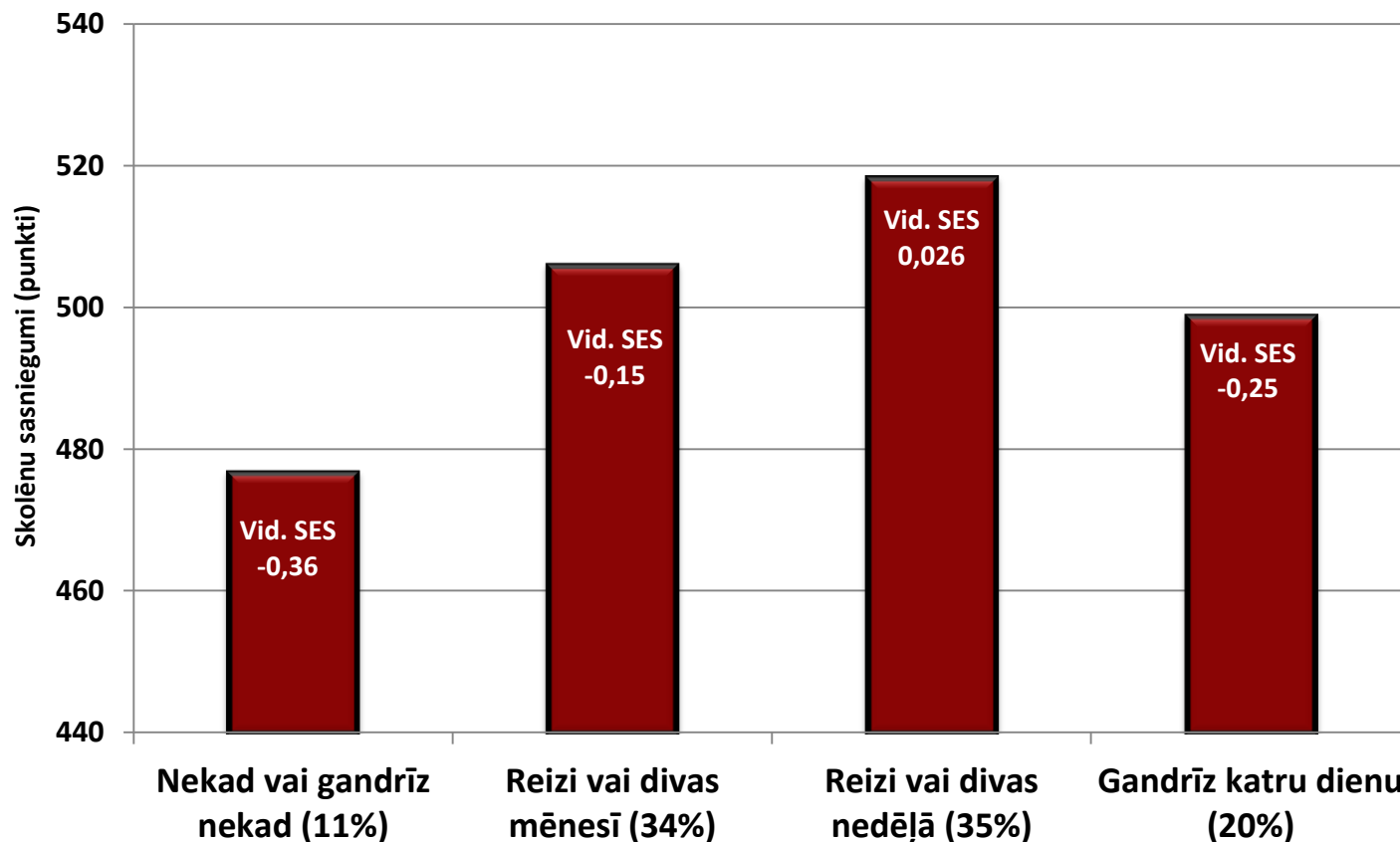
ZĒNU UN MEITEŅU FINANŠU SASNIEGUMU ATŠKIRĪBAS, ŅEMOT VĒRĀ MATEMĀTIKAS UN LASĪŠANAS SASNIEGUMUS

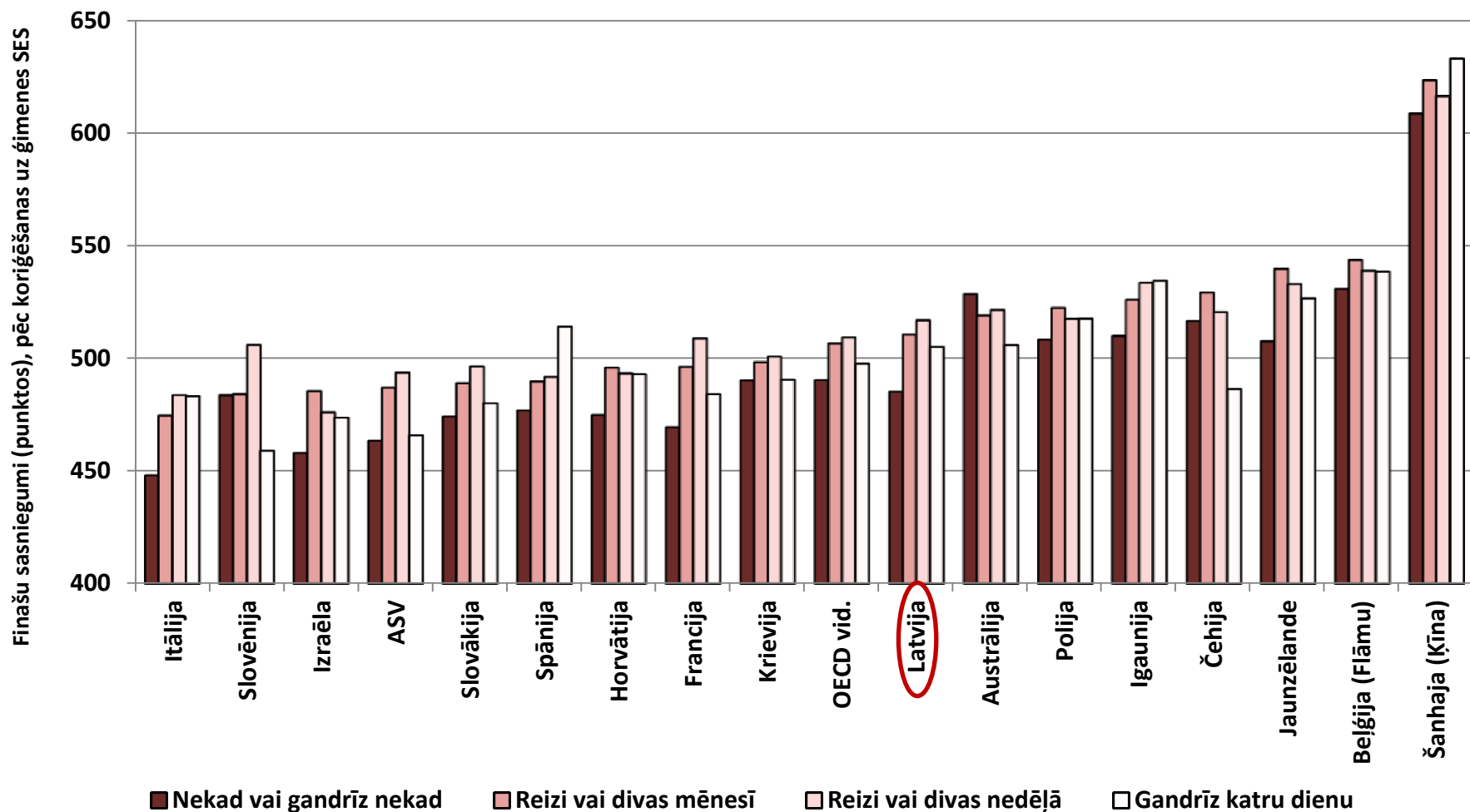
LATVIJAS SKOLĒNU VIDĒJO SASNIEGUMU SADALĪJUMS FINANŠU KOMPETENCĒ ATKARĪBĀ NO MĀCĪBU VALODAS SKOLĀ

Mācību valoda	Vidējie punkti	Standartklūda
Latviešu valoda	504	4
Krievu valoda	499	6

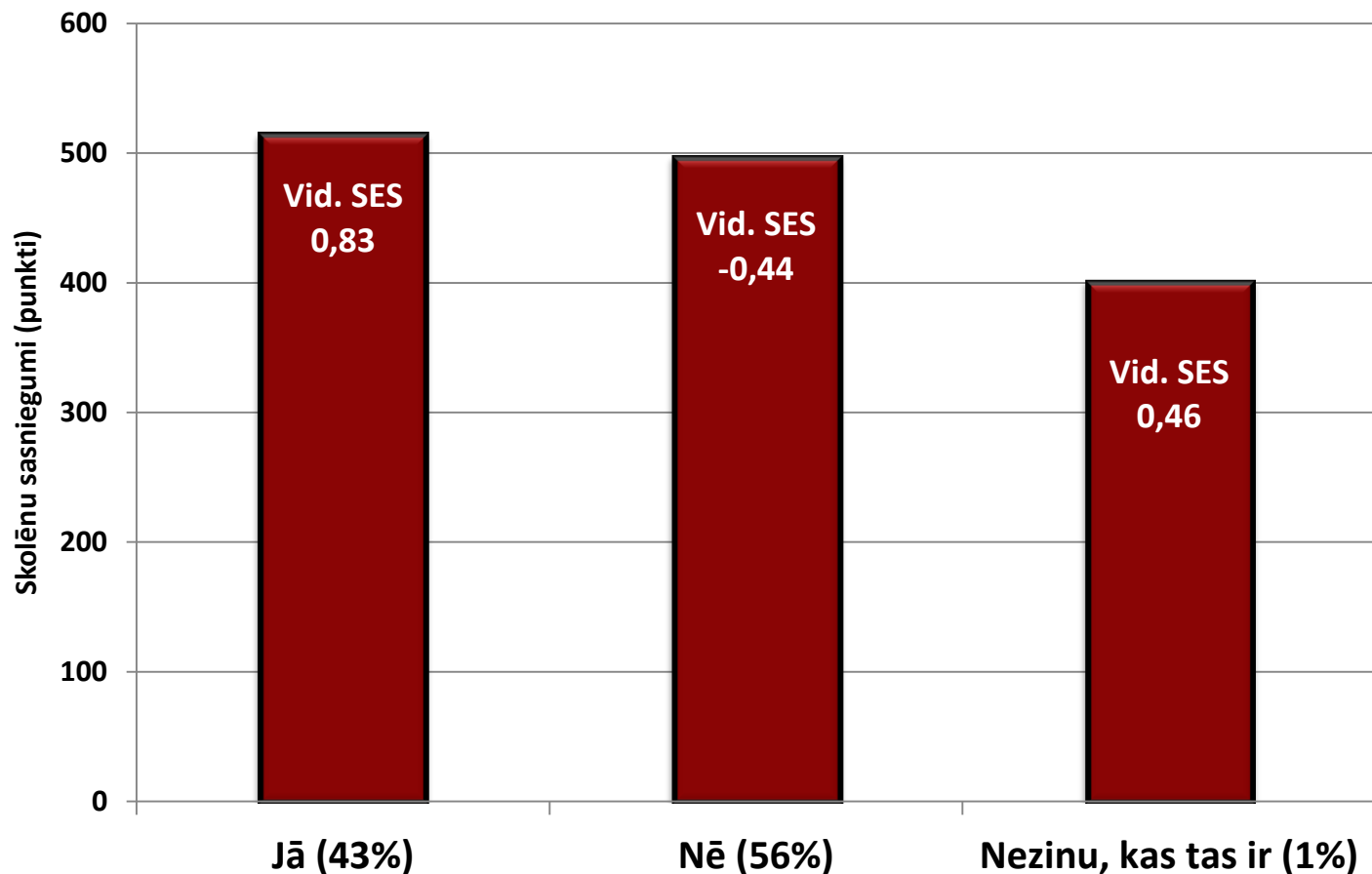
LATVIJAS SKOLĒNU VIDĒJO FINANŠU SASNIEGUMU SADALĪJUMS SAISTĪBĀ AR ATBILDĒM UZ JAUTĀJUMU «CIK BIEŽI TU DISKUTĒ AR VECĀKIEM PAR NAUDAS LIETĀM?»

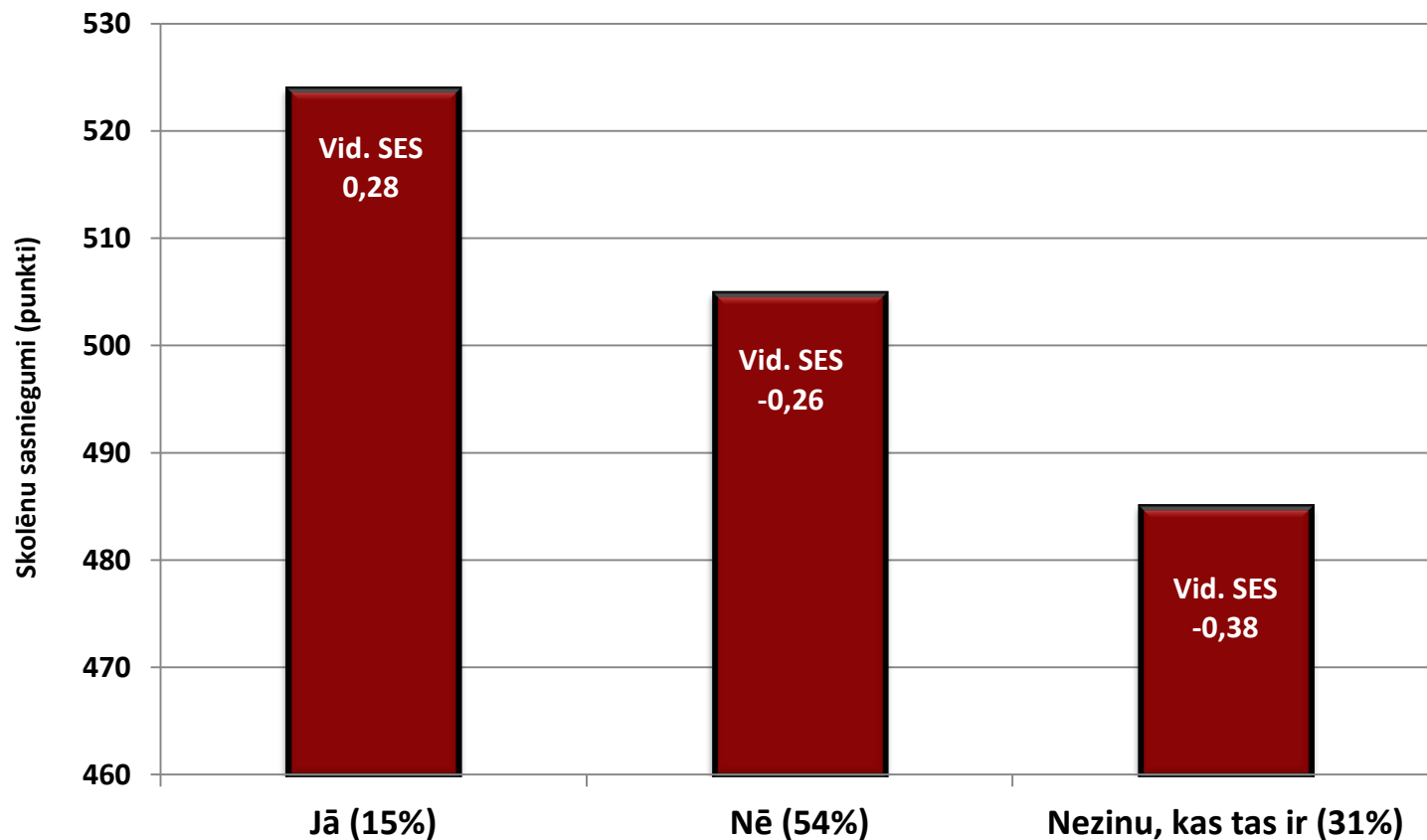
VIDĒJO FINANŠU SASNIEGUMU SADALĪJUMS SAISTĪBĀ AR ATBILDĒM UZ JAUTĀJUMU «CIK BIEŽI TU DISKUTĒ AR VECĀKIEM PAR NAUDAS LIETĀM?»

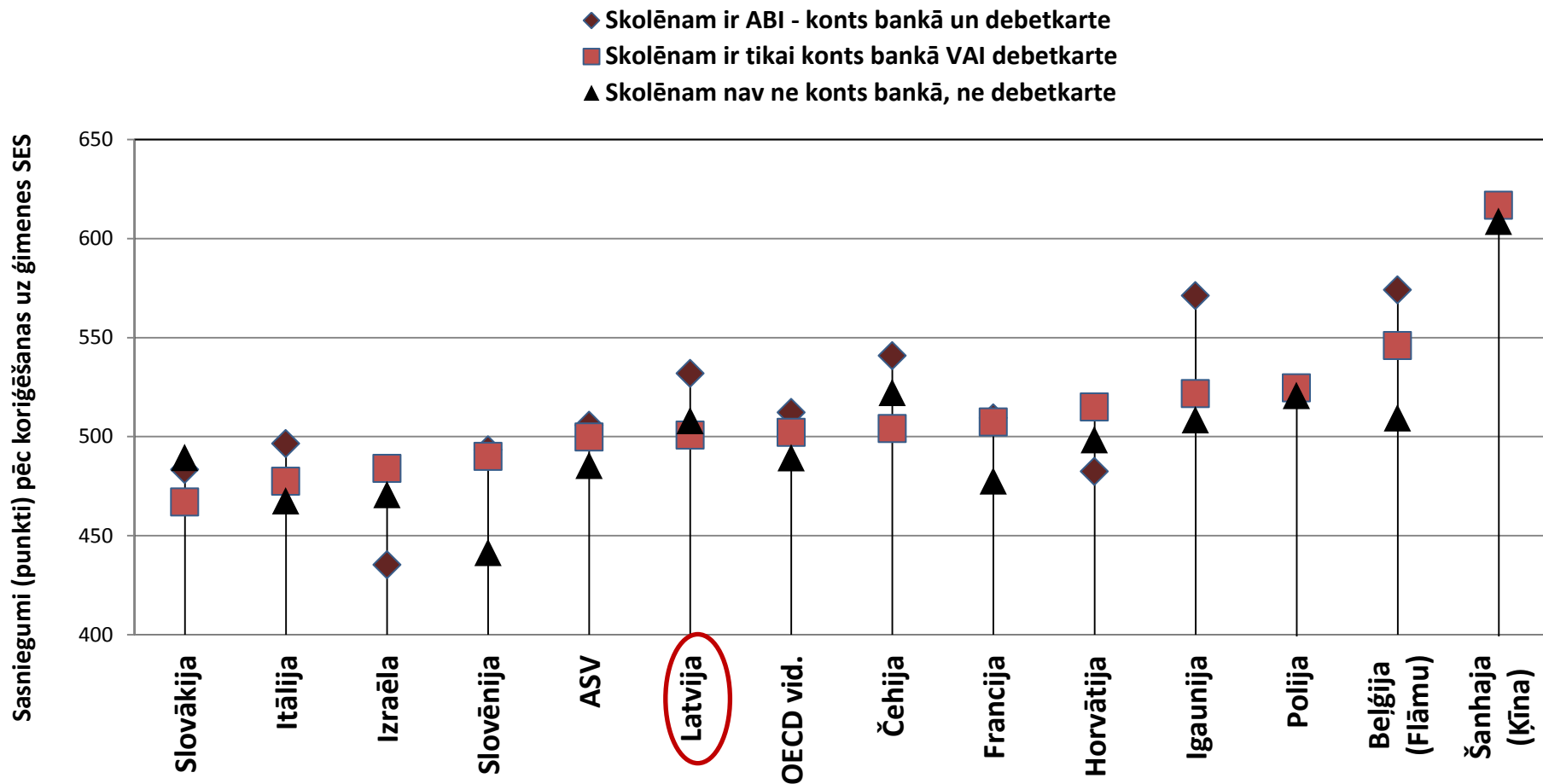
LATVIJAS SKOLĒNU VIDĒJO FINANŠU SASNIEGUMU SADALĪJUMS SAISTĪBĀ AR ATBILDĒM UZ JAUTĀJUMU «VAI TEV IR KONTS BANKĀ?»

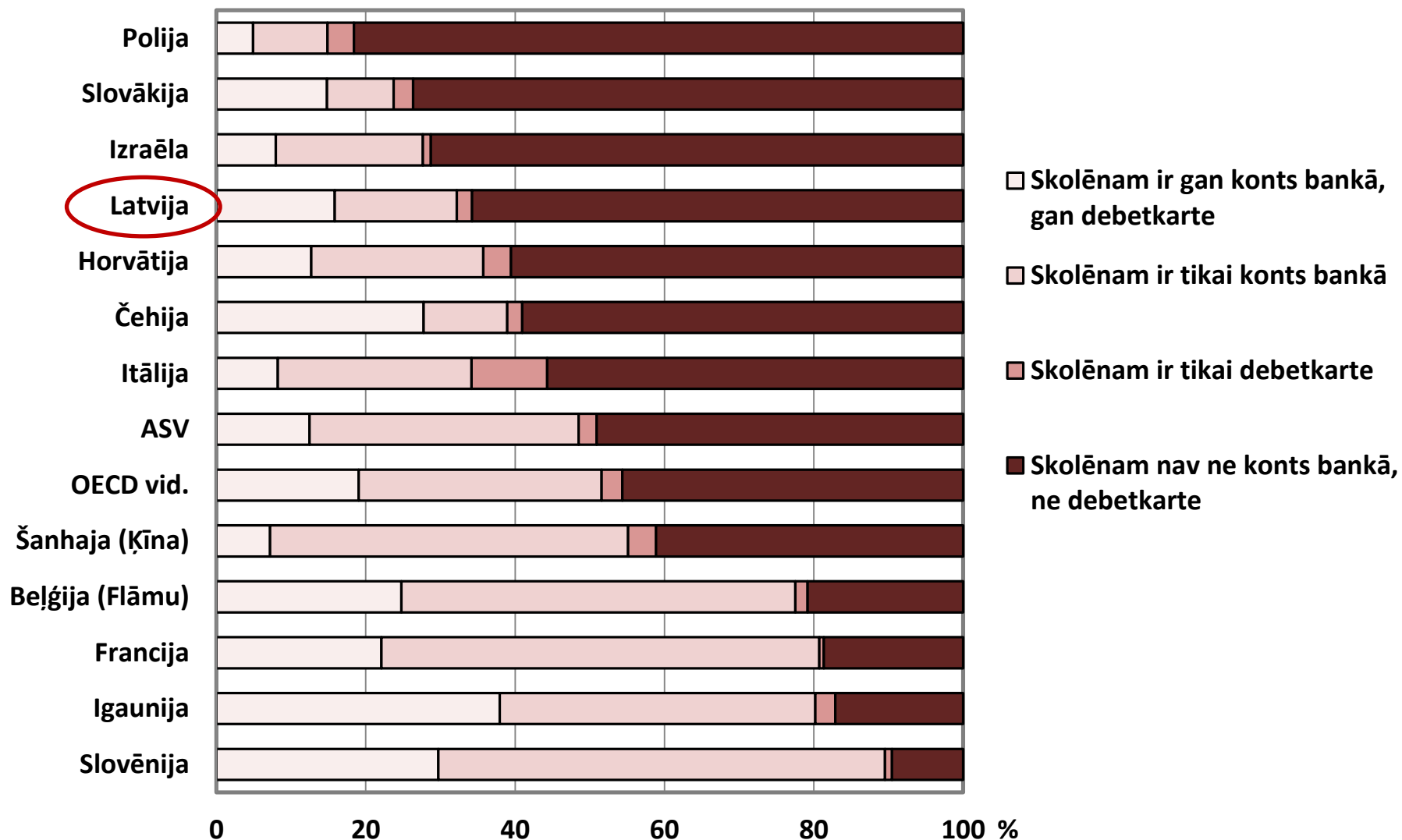
LATVIJAS SKOLĒNU VIDĒJO FINANŠU SASNIEGUMU SADALĪJUMS SAISTĪBĀ AR ATBILDĒM UZ JAUTĀJUMU «VAI TEV IR DEBETKARTE?»

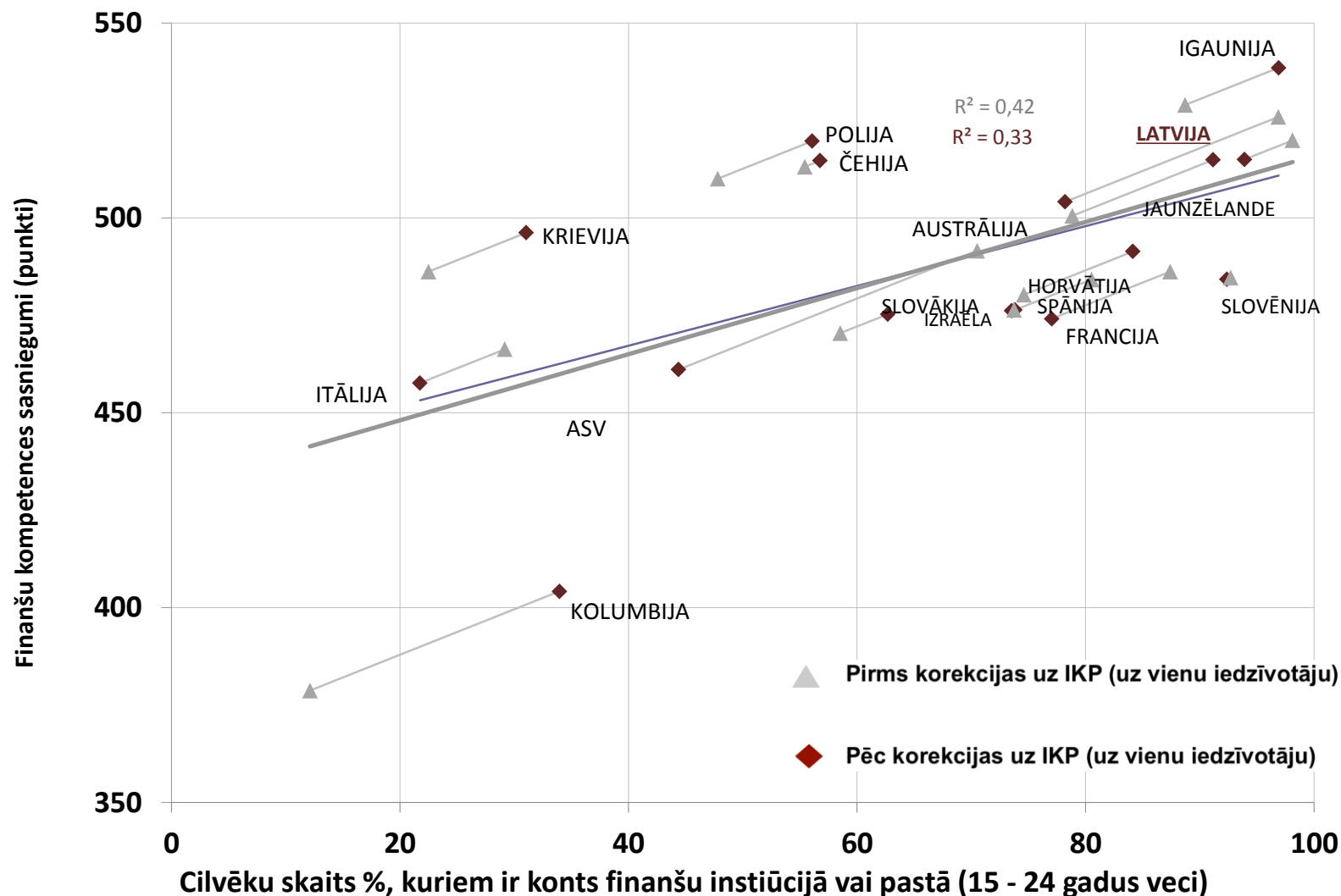
SKOLĒNU SASNIEGUMI FINANŠU KOMPETENCĒ, JA IR KONTS BANKĀ UN DEBETKARTE, PĒC KORIGĒŠANAS UZ ĢIMENES SES

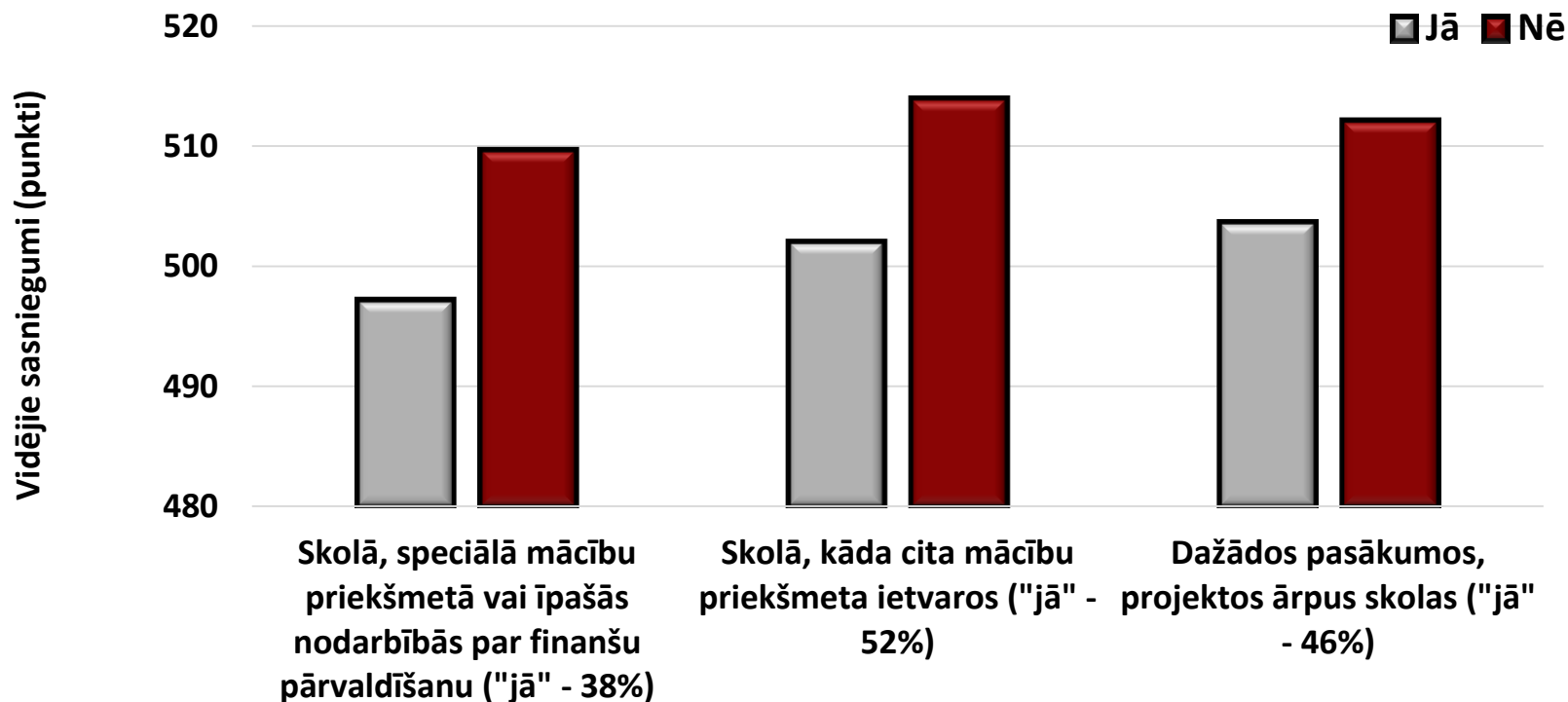
SKOLĒNU SKAITS (%), KAM IR KONTS BANKĀ UN/VAI DEBETKARTE

VALSTU FINANŠU KOMPETENCES SASNIEGUMU SAISTĪBA AR BANKAS KONTU RELATĪVĀ SKAITA IEDZĪVOTĀJIEM VECUMĀ NO 15 LĪDZ 24 GADIEM

LATVIJAS SKOLĒNU VIDĒJO FINANŠU SASNIEGUMU SADALĪJUMS SAISTĪBĀ AR ATBILDĒM UZ JAUTĀJUMU «VAI TU KĀDREIZ KAUT KUR ESI MĀCĪJIES(-USIES), KĀ RĪKOTIES AR NAUDU?»

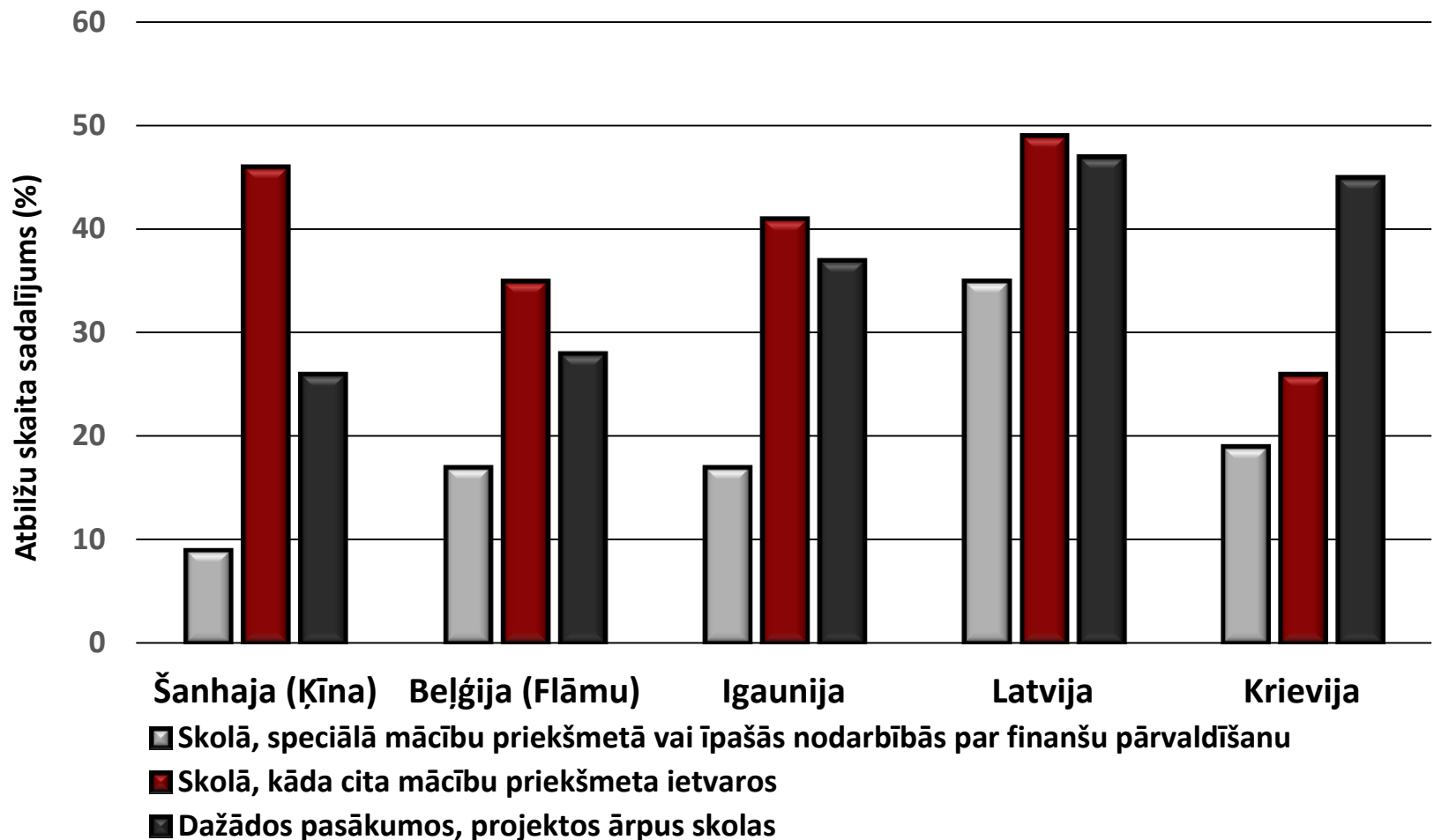
19% Latvijas skolēnu atbildējuši noliedzoši uz visiem trim jautājumiem.

Šo skolēnu raksturojums:

vidējie sasniegumi: finansēs – 573 p., lasīšanā – 513 p., matemātikā – 518 p.;

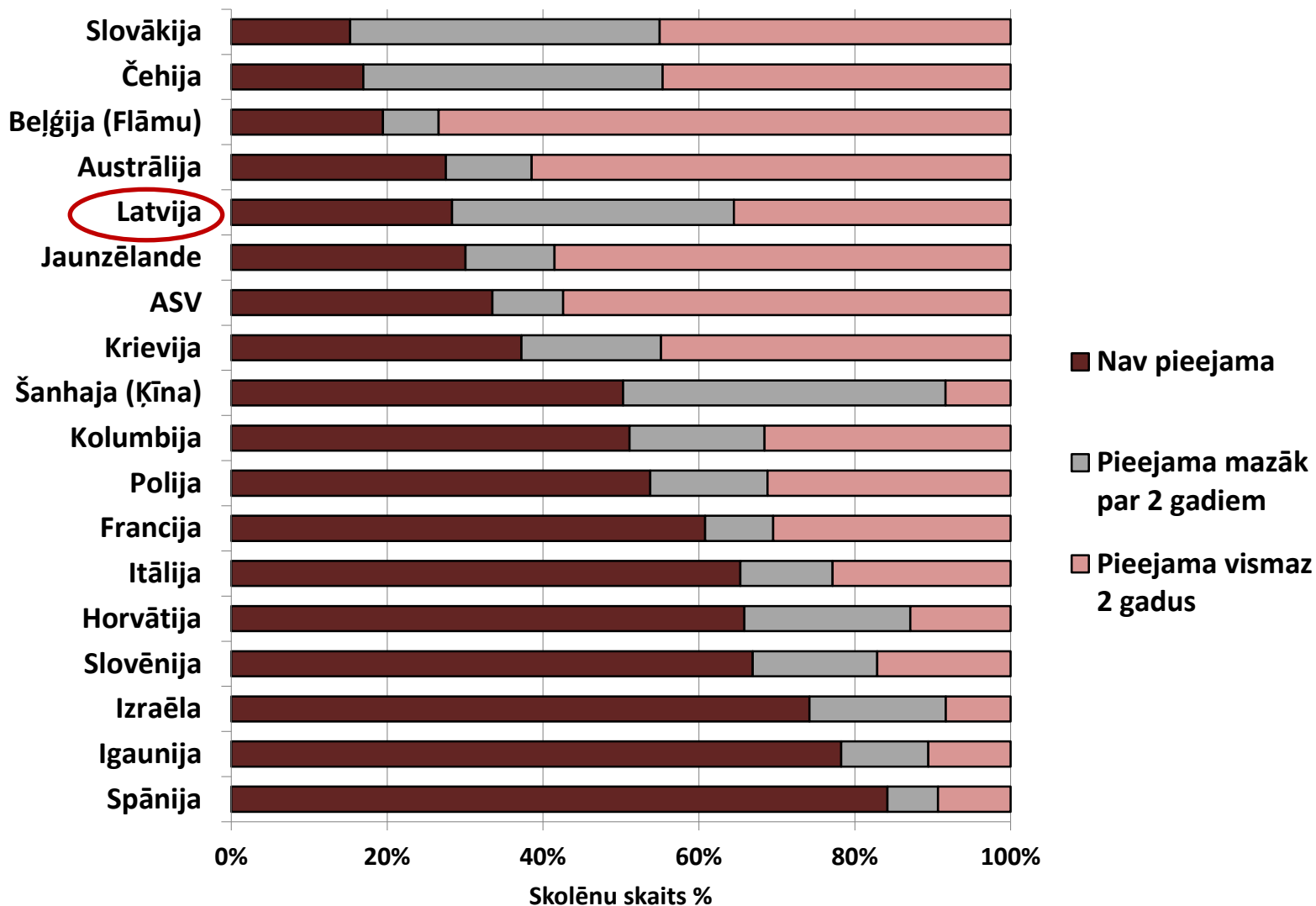
vidējais SES: - 0,03; 65% mācās vidusskolās; 48% mācās Rīgas skolās

SKOLĒNU ATBILŽU SKAITA SADALĪJUMS APTAUJAS JAUTĀJUMAM «VAI TU KĀDREIZ KAUT KUR ESI MĀCĪJIES(-USIES), KĀ RĪKOTIES AR NAUDU?»

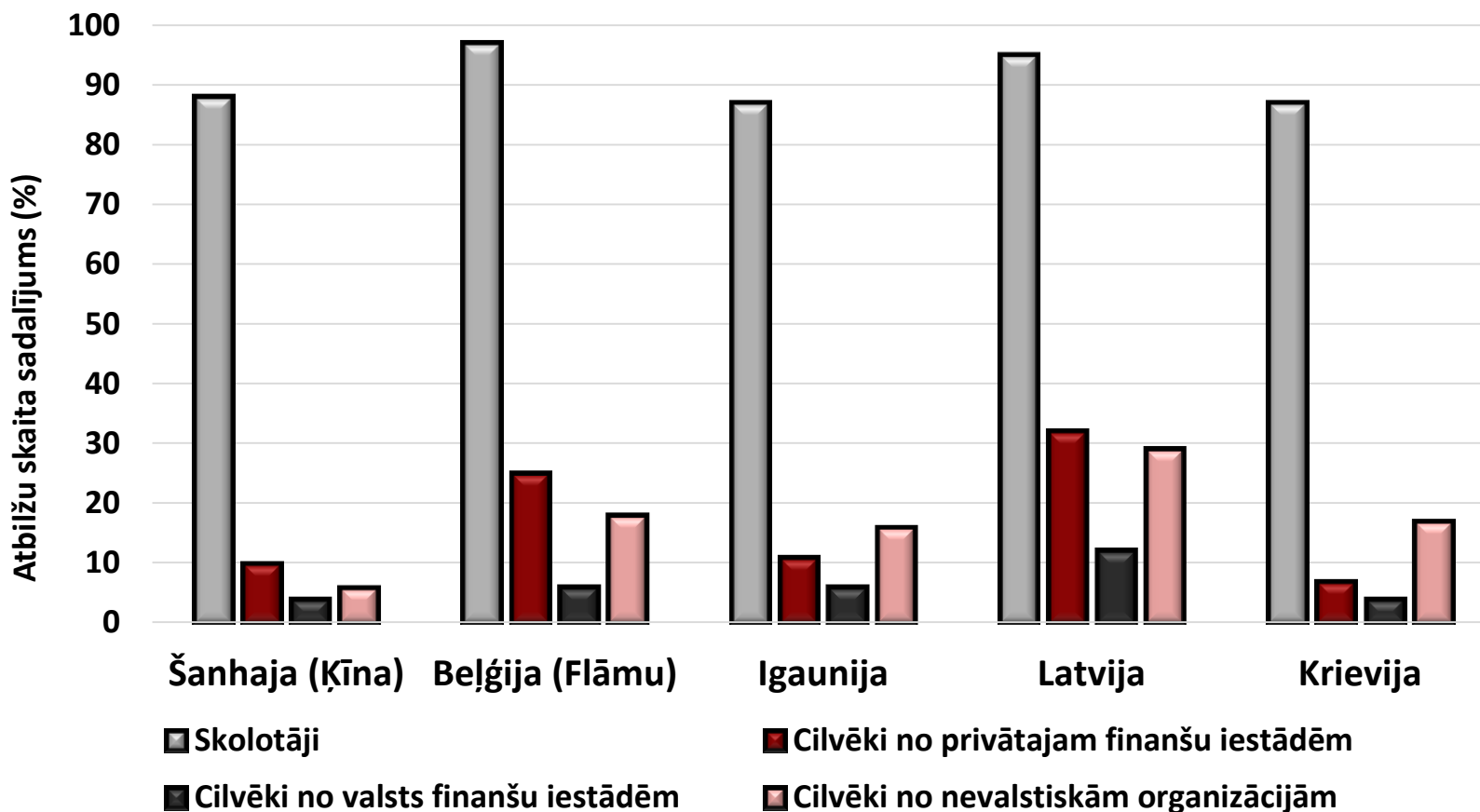

Valstis sakārtotas dilstošā secībā, atbilstoši vidējiem sasniegumiem

SKOLAS DIREKTORU ATBILŽU SKAITA SADALĪJUMS APTAUJAS JAUTĀJUMAM PAR FINANŠU IZGLĪTĪBAS PIEEJAMĪBU 9. KLAŠU SKOLĒNIEM

SKOLAS DIREKTORU ATBILŽU SKAITA SADALĪJUMS APTAUJAS JAUTĀJUMAM «KAS JŪSU SKOLĀ NODROŠINA FINANŠU IZGLĪTĪBU?»

SECINĀJUMI

- Latvijas piecpadsmit gadus veco skolēnu kompetence finanšu jomā OECD PISA 2012 pētījumā pilnībā atbilst OECD valstu skolēnu vidējām līmenim, tie nav atšķirīgi no ASV un Polijas skolēnu sasniegumiem.
- Latvijā finanšu jomā ir relatīvi neliels skolēnu ar zemiem sasniegumiem skaits, toties izcilo sasniegumu relatīvais skaits mums ir zemāks nekā vidēji OECD valstīs. Tātad skolēnu ar augstiem sasniegumiem skaita palielināšana ir mūsu izglītības sistēmas uzdevums.
- Latvijas izglītības sistēma spēj labāk nekā vidēji OECD valstis nodrošināt vienlīdzīgas izglītības iespējas skolēniem no ģimenēm ar dažādu sociālekonomisko stāvokli.
- Finanšu izglītības apjoms un vieta pamatskolas mācību saturā Latvijā nav pietiekami izteikta un definēta.
- Finanšu jomā ir svarīgas arī neformālā veidā iegūtās zināšanas un prasmes (savs bankas konts un debetkarte, sarunas ar vecākiem par naudas lietām, ģimenes budžetu, ģimenes atpūtas brauciena izdevumu kopīga plānošana, savas naudas iekrāšanas un tērēšanas paradumi un tml.).
- Nepieciešams analizēt un pilnveidot mācību saturu un metodes, integrēt finanšu jomas tēmas dažādos mācību priekšmetos (sociālās zinības, matemātika, mājturība u.c.), izstrādāt atbilstošus mācību materiālus, organizēt skolotāju metodiskos seminārus, plašāk iekļaut attiecīgas tēmas skolotāju izglītībā un tālākizglītībā, iesaistīt izglītības procesā speciālistus no finanšu iestādēm un nevalstiskajām organizācijām.

PALDIES PAR UZMANĪBU!

SKOLĒNI UN NAUDA

Latvijas Universitāte
Pedagoģijas, psiholoģijas un
mākslas fakultāte

IZGLĪTĪBAS PĒTNIECĪBAS
I N S T I T Ū T S

***SKOLĒNU FINANŠU
KOMPETENCE OECD
STARPTAUTISKAJĀ SKOLĒNU
NOVĒRTĒŠANAS
PROGRAMMĀ 2012
Informācija: ipi.lu.lv***

2014.g. 9.jūlijā